

УДК 347.786:343.712.1

АУДІОВІЗУАЛЬНІ ТВОРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПІРАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Симонян Юлія Юріївна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія»

Загрозливим моментом піратської діяльності є вплив її економічних наслідків на суспільство в цілому. Оскільки піратська діяльність завжди неправомірна, чимало традиційних елементів, властивих законному бізнесу, зникають, і в результаті суспільство втрачає багато вигод на різних рівнях.

Нові ринки стають причиною росту попиту на загальновідомі товари, який законні виробники не здатні задовольнити повною мірою. Цей попит на товари перевищує можливості правоохоронних органів контролювати відповідну діяльність і надавати захист проти піратської продукції.

Окремі новітні технології дозволяють легко копіювати й відтворювати товари, що містять у собі об'єкти права інтелектуальної власності, і тим самим ці технології сприяють тенденції появи піратської продукції майже в усіх сферах, де є підвищений ринковий попит на законну продукцію.

Право інтелектуальної власності Європейського Союзу відповідно до ст. 2 (а) Регламенту ради ЄС № 3295/94 Ради від 22 грудня 1994 р. відносить до піратських товарів товари, які є або які містять примірники, виготовлені без згоди власника авторського права або суміжних прав чи власника права на малюнок або модель, зареєстрованого або незареєстрованого національним правом, або особи, належним чином уповноваженої власником у країні виробництва у випадках, коли виготовлення цих примірників завдає шкоди правам, про які йдеться [1].

Українське законодавство не визначає термін «піратські товари», але надає визначення такому порушенню у сфері авторського та суміжних прав як піратство. Згідно ст. 50 п. б) Закону України «Про авторське право і суміжні права» піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення [2].

Як бачимо, у визначенні міститься термін «контрафактні примірники творів». Згідно зі ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» контрафактним примірником твору, фонограми, відеограми є примірник твору, фонограми, відеограми, що відтворений, опублікований і (або) розповсюджений з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми, відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися [2].

Таким чином, піратство розглядається як протиправна поведінка, яка безпосередньо посягає на виключні права автора щодо використання твору. Щодо об'єктів посягання, то їх перелік досить великий: це екземпляри (друковані матеріали, дисків, касети тощо) літературних, художніх, аудіовізуальних, музичних творів або їх виконання, комп'ютерні програми і банки даних, а також показ вистав, повторне використання програм організацій мовлення тощо без отриманого дозволу.

Розглянемо проблему, яка існує у сфері піратських дій щодо аудіовізуальних творів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» аудіовізуальний твір – твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими.

Згідно ст. 1 Закону України «Про кінематографію» фільм – аудіовізуальний твір кінематографії, що складається з епізодів, поєднаних між собою творчим задумом і зображувальними засобами, та який є результатом спільної діяльності його авторів, виконавців і виробників. За способами фіксації зображення та розповсюдження фільми поділяються на кіно-, відеофільми тощо [3].

Національне законодавство допускає вільне відтворення аудіовізуальних творів в особистих цілях. Згідно ч. 2 ст. 25 Закону України «Про авторське право і суміжні права» твори і виконання, зафіксовані у фонограмах, відеограмах, їх примірниках, а також аудіовізуальні твори та їх примірники допускається відтворювати у домашніх умовах виключно в особистих цілях або для кола сім'ї без дозволу автора (авторів), виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, але з виплатою їм винагороди.

На даному етапі розвитку сучасного світу, кінопрокат є сектором економіки, що виявляє тенденцію до постійного зростання. На це впливають безліч факторів, такі як впровадження новітніх цифрових технологій, популяризація кінотеатрів та кінематографу, підвищення культури населення, зміна пріоритетів у проведенні дозвілля та ін.

Одним з найбільш небезпечних видів піратства у сфері кіноіндустрії є камкордінг. Вперше поняття «камкордінгу» з'явилося у США.

Камкордінг – це несанкціонований запис кінофільму під час його демонстрації в кінотеатрі на відеокамеру або інший записуючий пристрій.

З одного запису камкордінгу випускається величезна кількість піратської продукції. Фінансові втрати від продажу піратської продукції зазнають не лише правовласники кінопродукту, але й держава. Зокрема, недостатній захист інтелектуальної власності негативно позначається на міжнародному іміджі країни. Ринок піратської продукції є тінювим сектором економіки, а тому не приносить прибутку до державного бюджету України.

За оцінками міжнародної асоціації кіновиробників (Motion Picture Association), Україна посідає друге місце після Росії за рівнем камкордінгу (незаконний запис аудіовізуальних творів під час їх демонстрації в кінотеатрах з подальшим тиражуванням та продажем на оптичних носіях, або в Інтернеті).

Камкордінгові копії фільмів через декілька днів після виходу фільму на кіноекрани з'являються в Інтернеті або розповсюджуються на піратських дисках. Для попередження і виявлення камкордінга в Україні з 2009 року діє Цільова програма по виявленню фактів камкордінга в кінотеатрах України, в якій передбачено виплата грошової ви-

нагороди особі, яка безпосередньо виявила факт камкордінга в кінотеатрі в сумі від 1000 гривень.

Складність протидії камкордінгу полягає в тому, що акцент кримінальної (ст. 176 Кримінального кодексу України) та адміністративної (ст. 164-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення) відповідальності зроблений на контролі за порядком поширення піратської продукції, а законодавчі механізми протидії піратства підчас легального прокату фільмів відсутні. Кримінальним та адміністративним законодавствами також не визначені кваліфікуючі ознаки протиправних дій, що пов'язані з цим явищем.

Сьогодні Україна є перспективною для відєопіратів через мізерні покарання, які можна накласти на порушника. Єдине, що можна застосувати до людини, яку зловили в залі з відеокамерою, це стаття 51-2 Кодексу України про адміністративне правопорушення: незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення [4]. Покарання – незначний штраф, тоді як у Німеччині, Угорщині чи Росії передбачено ув'язнення від двох до шести років чи штраф і конфіскація обладнання. У квітні 2008 року в Україні винесли перший вирок, що стосувався камкордінгу: хлопця, якого у лютому зловили у кінотеатрі «Ленінград», оштрафували на 850 гривень і конфіскували дорогу відеокамеру [5].

Відповідний законопроект, що передбачає впровадження механізму боротьби з камкордінгом, був наданий парламентарям у лютому 2009 року, але він так і залишився не розглянутим.

Така ситуація зумовлена також відсутністю законодавчо визначеного поняття «камкордінг» у Законі України «Про авторське право і суміжні права».

Згідно законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав» камкордінгом визнається відтворення без дозволу суб'єктів авторського права аудіовізуальних творів під час їх демонстрації в кінотеатрах, інших приміщеннях, призначених для публічної демонстрації [6].

За законодавством України публічна демонстрація аудіовізуального твору, відеограми – публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав у приміщенні, в якому можуть

бути присутні особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору чи зафіксованого у відеограмі виконання або будь-яких рухомих зображень (ст. 1 Закону).

Найчастіша мета камкордінгу є мета подальшого поширення такого запису в файлообмінних мережах Інтернету, що призводить не тільки до зменшення касових зборів в кінотеатрах, але й відображається на наступних продажах таких фільмів на DVD. Все це порушує права суб'єктів права інтелектуальної власності на аудіовізуальний твір.

Піратська діяльність відносно кінофільмів та іншої аудіовізуальної продукції відбувається у двох основних формах:

- нелегального використання кабельних та супутникових передач;
- виготовлення копій на матеріальних носіях, зазвичай у вигляді дисків.

На думку В. С. Дроб'язко, піратське виготовлення відеодисків (аудіовізуальних творів), підпільне дублювання, як правило, здійснюється наступним чином:

- з 35-міліметрової копії кінематографічного твору, тимчасово одержаної у розповсюджувача або в кінотеатрі кимось із осіб, близьких до прокатника. Така процедура використовується для комерціалізації кінематографічного твору у формі відеокасети, перш ніж її випустити виробник або власник ліцензії, наданої виробником;
- із законної копії її запису, дубльованої на чистій касеті;
- з телепередачі, записаної на чисту касету, яка потім дублюється [7, с.13].

Інші джерела затверджують, що основна частина камкордінгу працює за такою схемою:

- 1) новий реліз продається скупщику;
- 2) скупщик створював декілька мастер-копій і передавав їх в лабораторії для подальшого дублювання і розповсюдження;
- 3) через декілька годин після отримання скупщиком оригіналу, пірат виготовлює вторинні мастер-копії для розсилки їх іншим дистриб'юторам [8].

О. Штефан визначає, що при піратському виготовленні аудіовізуальних творів пірати використовують такі методи: копіювання кінематографічного твору з відеокасети, яку випускає виробник або власник ліцензії, що використовується для комерціалізації кінематографічного твору, особами, які пов'язані з прокатом; дублювання на касеті законного запису; запис на касету та наступне дублювання телепередач [9].

Основними ознаками контрафактності аудіовізуальних творів на DVD дисках є: відсутність на поліграфічній упаковці даних про зону території розповсюдження і формат запису, відсутність або

невідповідність коду IFPI, коду виробника і коду тиражу на диску, відсутність або невідповідність відомостей про виробника компакт-диска, наявність на диску два і більш фільмів, низька ціна в порівнянні із законно виданими примірниками.

Крім того, Законом України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» передбачено обов'язкове маркування голографічними контрольними марками відео- аудіокасет та компакт-дисків. Взагалі голографічне маркування сприяло легалізації ринку. Однак існують тіньові схеми, за якими незаконно отримуються контрольні марки, зокрема, з використанням фіктивних ліцензійних угод. Крім того, захисні елементи марки недосконалі, а тому порушникам вдається змінювати первісні позначення і підробками маркувати контрафактну продукцію [10].

У ст. 11 даного Закону передбачена відповідальність, якщо особи, винні у незаконному виготовленні, підробці, використанні або збуті незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, притягаються до адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до закону. Особи, винні у незаконному розповсюдженні примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, притягаються до цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до закону. Однак, на нашу думку, необхідно вдосконалювати існуючий механізм обов'язкового маркування аудіовізуальної продукції та компакт-дисків шляхом внесення змін щодо посилення відповідальності у діюче законодавство.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо: поперше, необхідно на законодавчому рівні врегулювати питання, пов'язані з визначенням терміну «камкордінг». В зв'язку з цим, пропонуємо власне визначення: камкордінг – це незаконне копіювання чи навмисний запис аудіовізуального твору без згоди суб'єктів авторського права на аудіовізуальний твір під час його публічної демонстрації з метою подальшого комерційного використання.

По-друге, як бачимо, кіноіндустрія страждає від відсутності в українському законодавстві відповідальності за камкордінг. Тому для підвищення ефективності боротьби з піратською діяльністю у цій сфері необхідно впровадити більш жорсткі умови відповідальності за камкордінг та піратство шляхом збільшення максимальних розмірів штрафів та строків позбавлення волі у адміністративному та кримінальному законодавстві.

По-третє, для зменшення камкордінгу та розвитку кінопрокату України треба розробити ряд заходів: залучення іноземних інвестицій на розвиток українського кінопрокату; можливість надання пільгових кредитів або звільнення від

оподаткування прибутку суб'єктів кінематографії, спрямованих на виробництво, тиражування, прокат та показ фільмів; подальше впровадження та посилення контролю за порушеннями кінопрокату в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чеботарьов В. Піратство у сфері авторського права і суміжних прав [Електронний ресурс] / В. Чеботарьов, В. Троїцька. — Режим доступу : <http://patent.km.ua/ukr/articles/i299>
2. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : Закон України. — Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>
3. Про кінематографію [Електронний ресурс] : Закон України. — Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>
4. Кодекс про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>
5. Дмитренко Н. Фабрика відеопіранства : Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://91.218.212.127/daidzhest/print/46776>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав : законопроект України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>
7. Дроб'язко В.С. Актуальні проблеми захисту прав об'єктів інтелектуальної власності : моногр. / В.С. Дроб'язко. — К. : Лазурит-Поліграф, 2007. — 128 с.
8. Камкордінг : Українська анти піратська асоціація : Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://www.apo.kiev.ua/camcording.phtml>
9. Штефан О. Дещо до питання про порушення авторських прав [Електронний ресурс] / О. Штефан. — Режим доступу : <http://www.ndiiv.org.ua/>
10. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних [Електронний ресурс] : Закон України. — Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>

АНОТАЦІЯ

Симонян Ю.Ю. Аудіовізуальні твори як об'єкти піратської діяльності. – Стаття.

Стаття присвячена проблемам піратства у сфері кіноіндустрії. Одним з найбільш небезпечних видів піратства у цій сфері є камкордінг. Проаналізовано та визначено поняття камкордінгу, його мета, ознаки, форми та схеми здійснення та зроблені висновки щодо розробки ряду заходів для зменшення камкордінгу та розвитку вітчизняної кіноіндустрії.

Ключові слова: піратство, піратська діяльність, аудіовізуальний твір, кіноіндустрія, камкордінг, контрафактність аудіовізуальних творів.

АННОТАЦИЯ

Симонян Ю.Ю. Аудиовизуальные произведения как объекты пиратской деятельности. – Статья.

Статья посвящена проблемам пиратства в сфере киноиндустрии. Одним из наиболее опасных видов пиратства в этой сфере является камкординг. Проанализированы и определены понятия камкординга, его цель, признаки, формы и схемы осуществления и сделаны выводы относительно разработки ряда мероприятий для уменьшения камкординга и развития отечественной киноиндустрии.

Ключевые слова: пиратство, пиратская деятельность, аудиовизуальное произведение, киноиндустрия, камкординг, контрафактность аудиовизуальных произведений.

SUMMARY

Symonyan U.U. Audiovisual works as objects of piratic activity. – Article.

The article is devoted the problems of piracy in the field of cinemaindustry. One of the most dangerous types of piracy there is camcording in this sphere. Analysed and certain concepts of camcording, his purpose, signs, forms and charts of realization and conclusions are done in relation to development of row of measures for diminishing of camcording and development of domestic of cinemaindustry.

Keywords: piracy, piratic activity, audiovisual works, cinemaindustry, camcording, contrafaction of audiovisual works.